YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

1 päivänä huhtikuuta 2008 *

Asiassa C-267/06,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bayerisches Verwaltungsgericht München (Saksa) on esittänyt 1.6.2006 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 20.6.2006, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Tadao Maruko

vastaan

Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ja L. Bay Larsen sekä tuomarit K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, J. Klučka (esittelevä tuomari), A. Ó Caoimh, P. Lindh ja J.-C. Bonichot,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: hallintovirkamies J. Swedenborg,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.6.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Maruko, edustajinaan Rechtsanwalt H. Graupner, Rechtsanwalt R. Wintemute ja Rechtsanwalt M. Bruns,

– Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen, asiamiehinään C. Draws ja P. Rammert, avustajinaan Rechtsanwalt A. Bartosch ja Rechtsanwalt T. Grupp,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään C. Wissels,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Jackson, avustajanaan barrister T. Ward,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Enegren ja I. Kaufmann-Bühler,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) 1 artiklan, 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja b alakohdan i alakohdan sekä 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 3 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat Maruko ja Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen (Saksan teattereiden eläkekassa, jäljempänä VddB) ja jossa on kyse siitä, että VddB epäsi Marukolta perhe-eläkkeenä maksettavan leskeneläkkeen, josta säädetään pakollisessa ammatillisessa eläkejärjestelmässä, johon hänen rekisteröidyn parisuhteensa edesmennyt toinen osapuoli kuului.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Direktiivin 2000/78 johdanto-osan 13 ja 22 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(13) Tätä direktiiviä ei sovelleta sosiaaliturvajärjestelmiin ja sosiaalisen suojelun järjestelmiin, joiden etuuksia ei rinnasteta Euroopan yhteisön perustamis-

sopimuksen 141 artiklassa tarkoitettuun palkkaan, eikä valtion suorittamiin maksuihin, joiden tarkoituksena on työllistyminen tai työllisenä pysyminen.

– –

(22) Tämä direktiivi ei vaikuta siviilisäätyä ja siitä riippuvia etuuksia koskevien kansallisten säädösten noudattamiseen.”

4 Direktiivin 2000/78 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;

b) välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden tietyn uskonnon tai vakaumuksen, tietyn vamman, tietyn iän tai tietyn sukupuolisen suuntautumisen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan muihin henkilöihin nähden, paitsi jos

   i) kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia, – –

– –”

6 Saman direktiivin 3 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Yhteisölle annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

– –

c) työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka;

– –

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta julkisista tai niihin rinnastettavista järjestelmistä, kuten julkisista sosiaaliturvajärjestelmistä tai sosiaalisen suojelun järjestelmistä, suoritettuihin maksuihin.

– –”

7 Direktiivin 2000/78 18 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on annettava mainitun direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 2.12.2003, tai jäsenvaltiot voivat antaa tämän direktiivin täytäntöönpanon työehtosopimusten soveltamisalaan kuuluvien säännösten osalta työmarkkinaosapuolten tehtäväksi. Kyseisessä tapauksessa jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että viimeistään 2.12.2003 työmarkkinaosapuolet ovat ottaneet sopimuksin käyttöön tarvittavat toimenpiteet, koska jäsenvaltioilla on velvollisuus toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla ne voivat koko ajan taata tässä direktiivissä säädettyjen tulosten saavuttamisen. Lisäksi niiden on ilmoitettava mainituista toimenpiteistä Euroopan yhteisöjen komissiolle viipymättä.

Kansallinen säännöstö

Laki rekisteröidystä parisuhteesta

8 Rekisteröidystä parisuhteesta 16.2.2001 annetun lain (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft) (BGBl. 2001 I, s. 266), sellaisena kuin se on muutettuna

15.12.2004 annetulla lailla (BGBl. 2004 I, s. 3396; jäljempänä LPartG), 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä voi rekisteröidä parisuhteen ilmoittamalla molemminpuolisesti, henkilökohtaisesti ja toistensa läsnä ollessa, että he haluavat solmia rekisteröidyn parisuhteen toistensa kanssa (parisuhteen osapuolet). Ilmoituksia ei voida tehdä ehdollisesti tai määräaikaisesti. Ilmoitukset tulevat voimaan, kun ne esitetään toimivaltaisessa viranomaisessa.

2) Parisuhdetta ei voida pätevästi rekisteröidä

1. alaikäisen tai avioliitossa olevan taikka jo rekisteröidyssä parisuhteessa kolmannen kanssa olevan henkilön kanssa;

2. suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevien sukulaisten välillä;

3. sisarusten ja puolisisarusten välillä;

4. silloin, kun parisuhdetta rekisteröitäessä osapuolet kieltäytyvät sitoutumasta 2 §:n mukaisiin velvoitteisiin.

– –”

9 LPartG:n 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Parisuhteen osapuolilla on velvollisuus keskinäiseen huolenpitoon ja avustamiseen sekä yhteiselämään. He kantavat vastuun toisistaan.”

10 Mainitun lain 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Parisuhteen osapuolilla on keskinäinen velvollisuus tukea parisuhdetta asianmukaisesti työllään ja omaisuudellaan. Siviililain 1360 §:n toista virkettä ja 1360 a ja 1360 b §:ää sekä 16 §:n 2 momenttia sovelletaan analogisesti.”

11 Saman lain 11 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Ellei toisin säädetä, parisuhteen osapuolia pidetään toistensa perheenjäseninä.”

Leskeneläkkeitä koskeva säännöstö

12 LPartG:llä Saksan lainsäätäjä muutti sosiaaliturvalain VI osaa – lakisääteinen eläkevakuutusjärjestelmä (Sozialgesetzbuch VI – Gesetzliche Rentenversicherung).

13 Mainitun lain VI osan, sellaisena kuin se on voimassa 1.1.2005 alkaen (jäljempänä sosiaalilaki), 46 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Leskillä, jotka eivät ole avioituneet uudestaan, on oikeus vakuutetun aviopuolison kuoleman jälkeen pieneen leskeneläkkeeseen sillä edellytyksellä, että vakuutetun aviopuolison osalta täyttyy yleisesti vaadittu vähimmäisvakuutusaika. Tämä oikeus on voimassa enintään 24 kalenterikuukautta sen kuukauden päättymisestä, jolloin vakuutettu kuoli.

– –

4) Leskeneläkettä koskevan oikeuden kannalta avioliiton solmimisena pidetään myös parisuhteen rekisteröintiä, avioliittona myös rekisteröityä parisuhdetta, leskenä myös jälkeen jäänyttä rekisteröidyn parisuhteen osapuolta ja aviopuolisona myös rekisteröidyn parisuhteen osapuolta. Uuden avioliiton purkautumisena tai mitätöimisenä pidetään myös uuden rekisteröidyn parisuhteen purkautumista tai mitätöimistä.”

14 Tässä samassa VI osassa on muita vastaavia säännöksiä rekisteröidyn parisuhteen rinnastamisesta avioliittoon, erityisesti 47 §:n 4 momentti, 90 §:n 3 momentti, 107 §:n 3 momentti ja 120 d §:n 1 momentti.

Saksan teattereiden työehtosopimus

15 Saksan teattereiden 27.10.1937 tehdyn työehtosopimuksen (Tarifordnung für die deutschen Theater; Reichsarbeitsblatt 1937, osa VI, s. 1080; jäljempänä työehtosopimus) 1 §:ssä määrätään seuraavaa:

”1) Jokaisella, joka pitää teatteria (teatteriyrittäjä) Saksan valtakunnassa, on velvollisuus hankkia teatteriyrityksessään työskenteleville näyttämötyöntekijöille seuraavien säännösten mukainen vanhuus- ja perhe-eläkevakuutus ja ilmoittaa otetusta vakuutuksesta kirjallisesti jokaiselle näyttämötyöntekijälle.

2) Valtakunnan kansanvalistus- ja propagandaministeri päättää vakuutuslaitoksesta ja vakuutusehdoista (säännöt) yhteistyössä asianomaisten valtakunnanministerien kanssa. Hän päättää myös ajankohdan, josta lähtien vakuutus on tämän työehtosopimuksen perusteella otettava.

3) Tässä työehtosopimuksessa tarkoitettuja näyttämötyöntekijöitä ovat kulttuuritehtävissä olevat henkilöt, joilla valtakunnan kulttuurikamarista annetun lain ja sen täytäntöönpanoasetusten nojalla on velvollisuus valtakunnan teatterikamarin (näyttämöalan ammattikunta) jäsenyyteen, erityisesti teatterinjohtajat, näyttelijät, kapellimestarit, ohjaajat, dramaturgit, kuoronjohtajat, repetiittorit, apuohjaajat, kuiskaajat ja vastaavassa asemassa olevat henkilöt, tekniikasta vastaava henkilöstö (kuten koneistosta, lavasteista ja puvustosta vastaava henkilöstö ja samanlaisessa asemassa olevat henkilöt sikäli kuin he ovat vastuullisessa asemassa yrityksessä) sekä taiteelliset neuvonantajat, kuoron ja tanssiryhmän jäsenet ja teatterikampaajat.”

16 Työehtosopimuksen 4 §:ssä määrätään seuraavaa:

”Vakuutusmaksut tulevat puoliksi teatteriyrittäjän ja puoliksi näyttämötyöntekijän maksettaviksi. Teatteriyrittäjällä on velvollisuus tilittää vakuutusmaksut vakuutuslaitokselle.”

VddB:n säännöt

17 VddB:n sääntöjen 27, 32 ja 34 §:ssä määrätään seuraavaa:

”27 § – Eläkkeen lajit ja yleiset edellytykset

1) Tapahtumia, jotka synnyttävät oikeuden etuuteen, ovat ammatillinen työkyvyttömyys tai ansiotyökyvyttömyys, ennenaikainen vanhuuseläkkeen myöntäminen, säännönmukaisen eläkeiän saavuttaminen ja kuolema.

2) Laitos maksaa haettaessa – – perhe-eläkkeenä – – vaimon leskeneläkettä (32 ja 33 §), miehen leskeneläkettä (34 §) – – jos vakuutettu on välittömästi ennen tapahtumaa, joka synnyttää oikeuden etuuteen, ollut lakisääteisesti vakuutettuna tai vapaaehtoisesti vakuutettuna taikka jatkanut vakuutettuna, ja kun vähimmäisvakuutusaika täyttyy – –.

– –

32 § – Vaimon leskeneläke

1) Vaimon leskeneläkkeeseen on oikeutettu vakuutetun tai eläkkeensaajan aviovaimo, jos avioliitto on jatkunut vakuutetun kuolemaan saakka.

– –

34 § – Miehen leskeneläke

1) Miehen leskeneläkkeeseen on oikeutettu vakuutetun tai eläkkeensaajan aviomies, jos avioliitto on jatkunut vakuutetun kuolemaan saakka.

– –”

18 Samojen sääntöjen 30 §:n 5 momentissa vahvistetaan vanhuuseläkkeen, jonka perusteella perhe-eläke lasketaan, määrän määrittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

19 Maruko rekisteröi 8.11.2001 LPartG:n, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä muodossaan, 1 §:n nojalla parisuhteen teatteriasujen suunnittelijan kanssa.

20 Mainittu suunnittelija oli kuulunut VddB:hen 1.9.1959 alkaen ja jatkoi vakuutusmaksujen maksamista tähän kassaan vapaaehtoisesti kausina, joina hän ei kuulunut siihen pakollisesti.

21 Marukon rekisteröidyn parisuhteen toinen osapuoli kuoli 12.1.2005.

22 Maruko haki 17.2.2005 päivätyllä kirjeellä leskeneläkettä VddB:ltä. VddB hylkäsi hakemuksen 28.2.2005 tekemällään päätöksellä siitä syystä, että sen säännöissä ei määrätty tällaisesta eläkkeestä jälkeen jääneille rekisteröidyn parisuhteen osapuolille.

23 Maruko nosti päätöksen johdosta kanteen ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa. Marukon mukaan VddB:n hylkäävällä päätöksellä loukataan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska Saksan lainsäätäjä on 1.1.2005 alkaen toteuttanut tällaisen yhdenvertaisuuden rekisteröidyn parisuhteen ja avioliiton välillä säätämällä muun muassa sosiaalilain 46 §:n 4 momentin. Se, että rekisteröidyn parisuhteen osapuolelle ei myönnetä hänen kumppaninsa kuoleman jälkeen perhe-eläkettä samoin edellytyksin kuin jälkeen jääneelle aviopuolisolle, on mainitun henkilön sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Marukon mukaan rekisteröidyn parisuhteen osapuolia kohdellaan epäsuotuisammin kuin aviopuolisoita, vaikka heillä on aviopuolisoiden tavoin velvollisuus keskinäiseen huolenpitoon ja avustamiseen sekä yhteiselämään ja vaikka he kantavat vastuun toisistaan. Rekisteröidyn parisuhteen osapuolten varallisuusjärjestelmä vastaa Saksassa aviopuolisoiden varallisuusjärjestelmää.

24 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pohtii ensiksi, onko VddB:llä säännelty eläkejärjestelmä rinnastettavissa direktiivin 2000/78 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun julkiseen sosiaaliturvajärjestelmään ja jääkö mainittu järjestelmä tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, ja toteaa, että se, että jäsenyys VddB:ssä on lain nojalla pakollista, ja se, että jäsenyys ei ole sopimuksenvaraista teatteriyrityksissä, tukee tällaista rinnastamista. Se lisää kuitenkin, että työskentelyjaksojen ulkopuolella

teattereiden henkilökunnalla on mahdollisuus jatkaa vapaaehtoisesti jäsenyyttä pääasiassa kyseessä olevassa eläkejärjestelmässä, että järjestelmä perustuu pääomittamisperiaatteeseen, että vakuutusmaksuista vastaavat puoliksi teatteriyritykset ja puoliksi vakuutetut ja että VddB harjoittaa ja sääntelee toimintaansa itsenäisesti, eikä liittovaltion lainsäätäjä puutu sen toimintaan.

25 Kun otetaan huomioon VddB:n rakenne sekä teatteriyritysten ja vakuutettujen sen toiminnassa käyttämä päätösvalta, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa olevansa taipuvainen katsomaan, että mainittua kassaa ei voida rinnastaa direktiivin 2000/78 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun julkiseen sosiaaliturvajärjestelmään.

26 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pohtii toiseksi, voidaanko pääasiassa kyseessä olevaa perhe-eläkettä pitää direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuna ”palkkana”, minkä perusteella direktiiviä voitaisiin soveltaa. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että jälkeen jääneille maksettavat etuudet kuuluvat yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella lähtökohtaisesti tämän ”palkan” käsitteen soveltamisalaan. Sen mukaan tätä tulkintaa ei kumota sillä seikalla, ettei kyseistä perhe-eläkettä makseta työntekijälle, vaan hänen jälkeen jääneelle puolisolleen, sillä oikeus tällaiseen etuuteen on etu, jonka perustana on se, että työntekijä kuului VddB:n hoitamaan eläkejärjestelmään, joten jälkeen jäänyt puoliso saa mainitun etuuden työnantajan ja kyseisen työntekijän välisen työsuhteen perusteella.

27 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii kolmanneksi selvittämään, onko direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa, esteenä VddB:n sääntöjen kaltaisille säännöksille, joiden mukaan rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei saa toisen osapuolen kuoleman jälkeen sellaista perhe-eläkettä, jota jälkeen jäänyt aviopuoliso saa, vaikka he ovat aviopuolisoiden tavoin eläneet muodollisesti eliniäksi perustetussa huolenpito- ja avustamissuhteessa.

28 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että jos esillä oleva asia kuuluu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan ja jos esiintyy syrjintää, Maruko voi vedota tämän direktiivin säännöksiin.

29 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin lisää, että päinvastoin kuin heteroseksuaaliset parit, jotka voivat solmia avioliiton ja tarvittaessa saada perhe-eläkettä, vakuutettu ja pääasian kantaja eivät missään tapauksessa voineet sukupuolisen suuntautumisensa perusteella täyttää avioliittoa koskevaa edellytystä, joka VddB:n hoitamassa eläkejärjestelmässä asetetaan tämän etuuden saamiselle. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa, voi olla esteenä sille, että VddB:n sääntöjen kaltaisilla säännöksillä rajataan mainitun etuuden saaminen jälkeen jääneisiin aviopuolisoihin.

30 Siinä tapauksessa, että direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa, on esteenä VddB:n sääntöjen kaltaisille säännöksille, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyy neljänneksi, onko sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä sallittua, kun otetaan huomioon tämän direktiivin johdanto-osan 22 perustelukappale.

31 Se huomauttaa, että tätä johdanto-osan perustelukappaletta ei ole esitetty uudestaan direktiivin säädösosassa. Se pohtii, voiko tällainen perustelukappale rajoittaa direktiivin 2000/78 soveltamisalaa. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että kun otetaan huomioon yhdenvertaista kohtelua koskevan yhteisön periaatteen tärkeys, tämän direktiivin johdanto-osan perustelukappaleita ei pidä tulkita laajasti. Se pohtii tältä osin, onko pääasiassa se, että VddB on kieltäytynyt myöntämästä perhe-eläkettä henkilölle, jonka rekisteröidyn parisuhteen toinen osapuoli on kuollut, sallittua syrjintää, vaikka se perustuu sukupuoliseen suuntautumiseen.

32 Viidenneksi ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, rajoittuuko asiassa C-262/88, Barber, 17.5.1990 annetun tuomion (Kok. 1990,

s. I-1889, Kok. Ep. X, s. 425) nojalla perhe-eläkkeiden maksaminen päivämäärän 17.5.1990 jälkeisiin kausiin. Se toteaa, että pääasiassa kyseessä olevat kansalliset säännökset kuuluvat EY 141 artiklan soveltamisalaan ja että tämän artiklan välittömään vaikutukseen voidaan vedota vain päivämäärän 17.5.1990 jälkeisiin työskentelykausiin perustuvien etuuksien osalta. Se mainitsee tältä osin asiassa C-200/91, Coloroll Pension Trustees, 28.9.1994 annetun tuomion (Kok. 1994, s. I-4389, Kok. Ep. XVI, s. I-91).

33 Näissä olosuhteissa Bayerisches Verwaltungsgericht München on päättänyt lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko pakollinen ammatillinen eläkejärjestelmä – kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa [VddB:n] hoitama järjestelmä – direktiivin 2000/78 – – 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu julkiseen järjestelmään rinnastettava järjestelmä?

2) Onko direktiivin 2000/78 – – 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetuksi palkaksi katsottava etuudet, jotka pakollisen eläkevakuutuksen myöntävä ammatillinen eläkelaitos maksaa jälkeen jääneelle leskeneläkkeenä?

3) Onko direktiivin 2000/78 – – 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa, esteenä nyt kyseessä olevan kaltaisen lisäeläkejärjestelmän säännöille, joiden mukaan rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei saa kumppaninsa kuoleman jälkeen sellaista perhe-eläkettä, jota aviopuolisot saavat, vaikka hän on aviopuolison tavoin elänyt muodollisesti eliniäksi perustetussa huolenpito- ja avustamissuhteessa?

4) Jos edellisiin kysymyksiin vastataan myöntävästi, onko sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä sallittua direktiivin 2000/78 – – johdanto-osan 22 perustelukappaleen nojalla?

5) Onko perhe-eläke [edellä mainitussa] asiassa Barber annetun tuomion – – perusteella rajattu päivämäärän 17.5.1990 jälkeisiin kausiin?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen, toinen ja neljäs kysymys

34 Ensimmäisellä, toisella ja neljännellä kysymyksellään, joihin on vastattava yhdessä, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyy, kuuluuko VddB:n hoitaman kaltaisessa ammatillisessa eläkejärjestelmässä myönnetty perhe-eläke direktiivin 2000/78 soveltamisalaan.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

35 Ensimmäisen ja toisen kysymyksen osalta VddB katsoo, että sen hoitama järjestelmä on lakisääteinen sosiaaliturvajärjestelmä ja että pääasiassa kyseessä olevaa perhe-eläkettä ei voida pitää direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuna ”palkkana”. Tämä etuus jää siis mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

36 Tämän kannan tueksi VddB korostaa muun muassa sitä, että se on julkisoikeudellinen laitos, joka kuuluu liittovaltion hallintoon, ja että pääasiassa kyseessä oleva

eläkejärjestelmä on pakollinen järjestelmä, joka perustuu lakiin. Se lisää, että työehtosopimuksella on lain asema ja että kyseinen työehtosopimus on VddB:n sääntöjen kanssa liitetty 31.8.1990 tehtyyn yhdistymissopimukseen ja että jäsenyysvelvollisuus koskee yleisesti määriteltyjä työntekijäryhmiä. Pääasiassa kyseessä oleva perhe-eläke ei välittömästi liity määrättyyn työpaikkaan vaan yleisiin sosiaalipoliittisiin näkökohtiin. Se ei ole välittömästi riippuvainen täyttyneistä työskentelykausista, ja sen määrää ei lasketa viimeisen palkan perusteella.

37 Komissio katsoo sitä vastoin, että pääasiassa kyseessä oleva perhe-eläke kuuluu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan, koska se myönnetään henkilön ja hänen työnantajansa välisen työsuhteen perusteella, ja tämän työsuhteen seurauksena on työntekijän pakollinen jäsenyys VddB:ssä. Mainitun etuuden määrä määritetään vakuutussuhteen keston ja suoritettujen vakuutusmaksujen mukaan.

38 Neljännen esitetyn kysymyksen osalta sekä Maruko että komissio korostavat sitä, että direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappaletta ei toisteta missään tämän direktiivin artiklassa. Maruko katsoo, että jos yhteisön lainsäätäjä olisi halunnut rajata kaikki siviilisäätyyn liittyvät etuudet mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, mainitun johdanto-osan perustelukappaleen sisällöstä olisi erityissäännös mainitun direktiivin säädösosassa. Komission mukaan tällä johdanto-osan perustelukappaleella ainoastaan ilmaistaan Euroopan unionin toimivallan puuttuminen siviilisäätyyn liittyvissä asioissa.

39 VddB ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat muun muassa, että direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappale sisältää selvän ja yleisen poissulkemisen ja että sillä vahvistetaan tämän direktiivin soveltamisala. Direktiiviä ei sovelleta kansallisen oikeuden säännöksiin, jotka liittyvät siviilisäätyyn, eikä siitä riippuviin etuuksiin, kuten pääasiassa kyseessä olevaan perhe-eläkkeeseen.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

40 Direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdasta ja 3 kohdasta ilmenee, että direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on muun muassa palkka, ja että sitä ei sovelleta julkisista tai niihin rinnastettavista järjestelmistä, kuten julkisista sosiaaliturvajärjestelmistä tai sosiaalisen suojelun järjestelmistä, suoritettuihin maksuihin.

41 On katsottava, että direktiivin 2000/78 soveltamisala ei mainittujen säännösten, luettuna yhdessä tämän direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappaleen kanssa, perusteella kata sosiaaliturvajärjestelmiä ja sosiaalisen suojelun järjestelmiä, joiden etuuksia ei rinnasteta EY 141 artiklassa tarkoitettuun palkkaan eikä valtion suorittamiin maksuihin, joiden tarkoituksena on työllistyminen tai työllisenä pysyminen.

42 On siis määritettävä, voidaanko VddB:n hoitaman kaltaisessa ammatillisessa eläkejärjestelmässä myönnetty perhe-eläke rinnastaa EY 141 artiklassa tarkoitettuun ”palkkaan”.

43 Tässä artiklassa määrätään, että palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna.

44 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut (ks. asia C-109/91, Ten Oever, tuomio 6.10.1993, Kok. 1993, s. I-4879, Kok. Ep. XIV, s. I-375, 8 kohta ja asia C-7/93, Beune,

tuomio 28.9.1994, Kok. 1994, s. I-4471, 21 kohta), sillä seikalla, että tietyt etuudet maksetaan työsuhteen päätyttyä, ei suljeta pois sitä, etteivätkö ne voisi olla EY 141 artiklassa tarkoitettua ”palkkaa”.

45 Yhteisöjen tuomioistuin on siten tunnustanut, että työehtosopimuksella käyttöön otettuun ammatilliseen eläkejärjestelmään perustuva perhe-eläke kuuluu tämän artiklan soveltamisalaan. Se on täsmentänyt tämän osalta, että se seikka, ettei kyseistä eläkettä määritelmänsä mukaan makseta työntekijälle, vaan työntekijän leskelle, ei kumoa tätä tulkintaa, koska tällainen etuus on etu, jonka perustana on se, että lesken puoliso kuului ammatilliseen eläkejärjestelmään, ja eläke kuuluu leskelle hänen puolisonsa ja tämän työnantajan välisen työsuhteen perusteella ja sitä maksetaan leskelle hänen puolisonsa tekemästä työstä (ks. em. asia Ten Oever, tuomion 12 ja 13 kohta; em. asia Coloroll Pension Trustees, tuomion 18 kohta; asia C-147/95, Evrenopoulos, tuomio 17.4.1997, Kok. 1997, s. I-2057, 22 kohta ja asia C-379/99, Menauer, tuomio 9.10.2001, Kok. 2001, s. I-7275, 18 kohta).

46 Lisäksi sen arvioimiseksi, kuuluuko vanhuuseläke, jonka perusteella pääasiassa kyseessä olevan kaltainen perhe-eläke tarvittaessa lasketaan, EY 141 artiklan soveltamisalaan, yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että niistä arviointiperusteista, jotka se oli sen arvioitavaksi saatettujen tilanteiden osalta ottanut huomioon eläkejärjestelmän luokittelemiseksi, ratkaiseva merkitys voi olla ainoastaan arviointiperusteella, joka on johdettu toteamuksesta, jonka mukaan eläke maksetaan työntekijälle sen palvelussuhteen perusteella, joka yhdistää hänet aiempaan työnantajaansa, eli työtä tai tehtävää koskevalla arviointiperusteella, joka on johdettu itse edellä mainitun artiklan sanamuodosta (ks. vastaavasti em. asia Beune, tuomion 43 kohta; em. asia Evrenopoulos, tuomion 19 kohta; asia C-366/99, Griesmar, tuomio 29.11.2001, Kok. 2001, s. I-9383, 28 kohta; asia C-351/00, Niemi, tuomio 12.9.2002, Kok. 2002, s. I-7007, 44 ja 45 kohta sekä yhdistetyt asiat C-4/02 ja C-5/02, Schönheit ja Becker, tuomio 23.10.2003, Kok. 2003, s. I-12575, 56 kohta).

47 Tätä arviointiperustetta ei tosin voida pitää yksinomaisena, koska lakisääteisistä sosiaaliturvajärjestelmistä maksetuissa eläkkeissä voidaan ottaa huomioon työstä

maksettu palkka kokonaan tai osittain (em. asia Beune, tuomion 44 kohta; em. asia Evrenopoulos, tuomion 20 kohta; em. asia Griesmar, tuomion 29 kohta; em. asia Niemi, tuomion 46 kohta ja em. yhdistetyt asiat Schönheit ja Becker, tuomion 57 kohta).

48 Kuitenkaan sellaiset sosiaalipoliittiset, valtionhallintoon liittyvät tai eettiset näkökohdat tai edes budjettiin liittyvät perusteet, jotka ovat vaikuttaneet tai voineet vaikuttaa järjestelmään, kun kansallinen lainsäätäjä on siitä säätänyt, eivät voi olla ratkaisevia, jos eläke koskee ainoastaan erityistä työntekijäryhmää, jos se myönnetään suoraan palveluksessaoloajan perusteella ja jos sen suuruus lasketaan viimeisen palkan perusteella (em. asia Beune, tuomion 45 kohta; em. asia Evrenopoulos, tuomion 21 kohta; em. asia Griesmar, tuomion 30 kohta; em. asia Niemi, tuomion 47 kohta ja em. yhdistetyt asiat Schönheit ja Becker, tuomion 58 kohta).

49 VddB:n hoitaman pakollisen ammatillisen eläkejärjestelmän osalta on todettava ensiksi, että se perustuu työehtosopimukseen, jonka tavoitteena on ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esittämien tietojen perusteella täydentää yleisesti sovellettavan kansallisen säännöstön perusteella maksettavia sosiaalietuuksia.

50 Toiseksi on riidatonta, että mainitun järjestelmän rahoittavat yksinomaan kyseisen alan työntekijät ja työnantajat, eikä mitään julkista rahoitusta ole.

51 Kolmanneksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että sama järjestelmä on työehtosopimuksen 1 §:n mukaan tarkoitettu Saksassa toimivien teattereiden näyttämöhenkilökuntaa varten.

52 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa toteaa, perhe-eläkettä koskevan oikeuden tunnustaminen edellyttää, että tämän etuuden saajan puoliso on kuulunut VddB:hen ennen kuolemaansa. Järjestelmään kuuluminen on pakollista saksalaisten teatterien palveluksessa työskenteleville näyttämötyöntekijöille. Se koskee myös tiettyä joukkoa henkilöitä, jotka päättävät liittyä vapaaehtoisesti VddB:hen, koska tällainen liittyminen on mahdollista silloin, kun kyseiset henkilöt voivat osoittaa työskennelleensä aikaisemmin tietyn määrän kuukausia jossain saksalaisessa teatterissa.

53 Mainitut pakolliset ja vapaaehtoiset jäsenet muodostavat siis erityisen työntekijäryhmän.

54 Lisäksi arviointiperusteesta, jonka mukaan eläke myönnetään suoraan palveluksessaoloajan perusteella, on todettava, että VddB:n sääntöjen 30 §:n 5 momentin mukaisesti vanhuuseläkkeen, jonka perusteella perhe-eläke lasketaan, määrä määritetään työntekijän jäsenyysajan perusteella, ja tämä ratkaisu on johdonmukainen seuraus kyseisen ammatillisen eläkejärjestelmän, joka kattaa molemmat jäsenyystyypit, kuten tämän tuomion 52 ja 53 kohdassa on korostettu, rakenteesta.

55 Samoin tämän vanhuuseläkkeen määrää ei vahvisteta lailla, vaan VddB:n sääntöjen 30 §:n 5 momentin nojalla se lasketaan työntekijän jäsenyyden aikana suoritettujen maksujen kokonaismäärän, johon sovelletaan ajan tasalle saattamista koskevaa kerrointa, perusteella.

56 Tästä seuraa, että kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 72 kohdassa todennut, pääasiassa kyseessä oleva perhe-eläke perustuu Marukon rekisteröidyn parisuhteen toisen osapuolen työsuhteeseen ja se on näin ollen luokiteltava EY 141 artiklassa tarkoitetuksi ”palkaksi”.

57 Tätä päätelmää ei kumota sillä, että VddB on julkinen laitos (ks. vastaavasti em. asia Evrenopoulos, tuomion 16 ja 23 kohta), eikä pääasiassa kyseessä olevaan perhe-eläkkeeseen oikeuttavan järjestelmän jäsenyyden pakollisuudella (ks. vastaavasti asia C-50/99, Podesta, tuomio 25.5.2000, Kok. 2000, s. I-4039, 32 kohta).

58 Direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa todetaan, että direktiivi ei vaikuta siviilisäätyä ja siitä riippuvia etuuksia koskevien kansallisten säädösten noudattamiseen.

59 Siviilisääty ja siitä riippuvat etuudet ovat toki jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita, eikä yhteisön oikeus vaikuta tähän toimivaltaan. On kuitenkin todettava, että jäsenvaltioiden on tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava yhteisön oikeutta, muun muassa syrjintäkiellon periaatteeseen liittyviä määräyksiä (ks. analogisesti asia C-372/04, Watts, tuomio 16.5.2006, Kok. 2006, s. I-4325, 92 kohta ja asia C-444/05, Stamatelaki, tuomio 19.4.2007, Kok. 2007, s. I-3185, 23 kohta).

60 Koska pääasiassa kyseessä olevan kaltainen perhe-eläke on luokiteltu EY 141 artiklassa tarkoitetuksi ”palkaksi” ja koska se kuuluu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan tämän tuomion 49–57 kohdassa esitetyistä syistä, direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappaleella ei voida kyseenalaistaa tämän direktiivin soveltamista.

61 Näin ollen ensimmäiseen, toiseen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, että VddB:n hoitaman kaltaisessa ammatillisessa eläkejärjestelmässä myönnetty perhe-eläke kuuluu direktiivin 2000/78 soveltamisalaan.

Kolmas kysymys

62 Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan kanssa, esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle säännöstölle, jonka nojalla rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei saa toisen osapuolen kuoleman jälkeen sellaista perhe-eläkettä, jota jälkeen jäänyt aviopuoliso saa, vaikka rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat aviopuolisojen tavoin eläneet muodollisesti eliniäksi perustetussa huolenpito- ja avustamissuhteessa.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

63 Maruko ja komissio katsovat, että pääasiassa kyseessä olevan perhe-eläkkeen epääminen jälkeen jääneiltä rekisteröidyn parisuhteen osapuolilta on direktiivissä 2000/78 tarkoitettua epäsuoraa syrjintää, koska kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä ei voi solmia avioliittoa Saksassa eivätkä he näin ollen voi saada tätä etuutta, joka on varattu jälkeen jääneille aviopuolisoille. Marukon ja komission mukaan aviopuolisot ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat oikeudellisesti vertailukelpoisessa tilanteessa, millä voidaan perustella mainitun etuuden myöntäminen jälkeen jääneille rekisteröidyn parisuhteen osapuolille.

64 VddB:n mukaan ei ole mitään perustuslaillista velvollisuutta kohdella samalla tavalla avioliittoa ja rekisteröityä parisuhdetta sosiaali- tai eläkeoikeuden kannalta. Rekisteröity parisuhde on omaa lajiansa oleva instituutio ja uusi henkilöiden asema. Saksan säännöstöstä ei voida päätellä minkäänlaista velvollisuutta rekisteröidyn parisuhteen osapuolten ja aviopuolisojen yhdenvertaiseen kohteluun.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

65 Direktiivin 2000/78 1 artiklan mukaan direktiivin tarkoituksena on torjua työssä ja ammatissa tietyntyyppistä syrjintää, johon kuuluu sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.

66 Mainitun direktiivin 2 artiklan mukaan ”yhdenvertaisen kohtelun periaatteella” tarkoitetaan, ettei minkäänlaista tämän saman direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä. Direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin tämän direktiivin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Saman 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa säädetään, että välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden tietyn uskonnon tai vakaumuksen, tietyn vamman, tietyn iän tai tietyn sukupuolisen suuntautumisen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan muihin henkilöihin nähden, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

67 Ennakkoratkaisupyynnössä olevista tiedoista ilmenee, että vuodesta 2001 alkaen, jolloin LPartG tuli voimaan alkuperäisessä muodossaan, Saksan liittotasavalta on muuttanut oikeusjärjestystään mahdollistaakseen sen, että samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat elää muodollisesti eliniäksi perustetussa huolenpito- ja avustamissuhteessa. Koska mainittu jäsenvaltio on päättänyt olla mahdollistamatta näiden henkilöiden avioliittoa, joka on edelleen varattu pelkästään eri sukupuolta oleville henkilöille, se on ottanut käyttöön samaa sukupuolta oleville henkilöille erillisen järjestelmän eli rekisteröidyn parisuhteen, jonka edellytykset on asteittain rinnastettu avioliittoon sovellettavien edellytysten kanssa.

68 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että 15.12.2004 annetulla lailla on edesautettu rekisteröityä parisuhdetta varten käyttöön otetun järjestelmän asteittaista lähentämistä avioliittoon sovellettavaan järjestelmään. Tällä lailla Saksan lainsäätäjä on muuttanut sosiaaliturvalain VI osaa – lakisääteinen eläkevakuutusjärjestelmä – lisäämällä muun muassa mainitussa osassa olevaan 46 §:ään 4 momentin, josta ilmenee, että rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon tässä säännöksessä tarkoitetun leskeneläkkeen kannalta. Tämän saman VI osan muihin säännöksiin on tehty vastaavia muutoksia.

69 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että kun otetaan huomioon avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen lähentäminen, jota tämä tuomioistuin pitää asteittaisena rinnastamisena ja joka sen mukaan ilmenee LPartG:llä käyttöön otetusta järjestelmästä ja erityisesti 15.12.2004 annetulla lailla tehdyistä muutoksista, rekisteröidyllä parisuhteella, vaikkei se ole sama kuin avioliitto, asetetaan samaa sukupuolta olevat henkilöt vertailukelpoiseen tilanteeseen aviopuolisojen kanssa pääasiassa kyseessä olevan perhe-eläkkeen kannalta.

70 Se toteaa, että tämän perhe-eläkkeen myöntäminen rajataan VddB:n sääntöjen säännösten mukaan pelkästään jälkeen jääneisiin aviopuolisoihin ja se evätään jälkeen jääneiltä rekisteröidyn parisuhteen osapuolilta.

71 Tällaisissa tilanteissa näitä rekisteröidyn parisuhteen osapuolia kohdellaan siis epäedullisemmin kuin jälkeen jääneitä aviopuolisoita mainitun perhe-eläkkeen myöntämisen osalta.

72 Jos ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että jälkeen jääneet aviopuolisot ja jälkeen jääneet rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat vertailukelpoisissa tilanteissa tämän saman perhe-eläkkeen kannalta, pääasiassa kyseessä olevan kaltaista säännöstöä on pidettävä direktiivin 2000/78 1 artiklassa ja 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuna sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvana välittömänä syrjintänä.

73 Edellä esitetystä seuraa, että kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan kanssa, on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle säännöstölle, jonka nojalla rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei saa toisen osapuolen kuoleman jälkeen sellaista perhe-eläkettä, jota jälkeen jäänyt aviopuoliso saa, vaikka kansallisessa oikeudessa rekisteröidyllä parisuhteella asetetaan samaa sukupuolta olevat henkilöt vertailukelpoiseen tilanteeseen aviopuolisojen kanssa mainitun perhe-eläkkeen kannalta. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen asiana on tutkia, onko jälkeen jäänyt rekisteröidyn parisuhteen osapuoli vertailukelpoisessa tilanteessa VddB:n hoitamassa ammatillisessa eläkejärjestelmässä säädettyä perhe-eläkettä saavan aviopuolison kanssa.

Viides kysymys

74 Viidennellä kysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee sen tilanteen varalta, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että direktiivi 2000/78 on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle säännöstölle, onko pääasiassa kyseessä olevan perhe-eläkkeen myöntämistä rajattava ajallisesti ja erityisesti päivämäärän 17.5.1990 jälkeisiin kausiin edellä mainitussa asiassa Barber annetun ratkaisun perusteella.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

75 VddB katsoo, että edellä mainittu asia Barber on tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta erilainen kuin pääasia eikä direktiiville 2000/78 voida antaa taannehtivaa vaikutusta päättämällä soveltaa tätä direktiiviä sitä määräaikaa aikaisempaan ajankohtaan, jossa jäsenvaltioiden oli saatettava se osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

76 Komission kanta on, ettei viidenteen kysymykseen tarvitse vastata. Se katsoo, että edellä mainittu asia Barber on tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta erilainen kuin pääasia, ja se korostaa, että direktiivi 2000/78 ei sisällä mitään säännöstä, jolla poikettaisiin sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kiellon periaatteesta. Se täsmentää, että toisin kuin pääasiassa, edellä mainitussa asiassa Barber huomiota kiinnitettiin taloudellisiin seurauksiin, joita EY 141 artiklan uudella tulkinnalla voisi olla. Se toteaa tältä osin, että koska LPartG on tullut voimaan vasta 1.8.2001 ja koska Saksan lainsäätäjä on 1.1.2005 alkaen ottanut käyttöön rekisteröidyn parisuhteen ja avioliiton yhdenvertaisen kohtelun sosiaalivakuutusjärjestelmien alalla, tällaisen yhdenvertaisuuden huomioon ottaminen ammatillisissa eläkejärjestelmissä ei aiheuta taloudellisia vaikeuksia näille järjestelmille.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

77 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuin voi poikkeuksellisesti tuomion mahdollisesti taannehtivasti aiheuttamat vakavat häiriöt huomioon ottaen joutua rajoittamaan niiden, joita asia koskee, mahdollisuuksia vedota yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaan, joka on annettu ennakkoratkaisumenettelyssä jollekin määräykselle. Tällaisen rajoituksen voi asettaa ainoastaan yhteisöjen tuomioistuin tuomiossa, jossa ratkaistaan pyydetty tulkintakysymys (ks. erityisesti em. asia Barber, tuomion 41 kohta ja asia C-292/04, Meilicke ym., tuomio 6.3.2007, Kok. 2007, s. I-1835, 36 kohta).

78 Asiakirja-aineistosta ei ilmene, että VddB:n hoitaman kaltaisen järjestelmän taloudellinen tasapaino olisi vaarassa järkkyä taannehtivasti, jos tämän tuomion vaikutuksia ei rajoiteta ajallisesti.

79 Edellä esitetystä seuraa, että viidenteen kysymykseen on vastattava, että tämän tuomion vaikutuksia ei ole syytä rajoittaa ajallisesti.

Oikeudenkäyntikulut

80 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Versorgungsanstalt der deutschen Bühnenin hoitaman kaltaisessa ammatillisessa eläkejärjestelmässä myönnetty perhe-eläke kuuluu yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY soveltamisalaan.**

2) **Direktiivin 2000/78 1 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 2 artiklan kanssa, on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle säännöstölle, jonka nojalla rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei saa toisen osapuolen kuoleman jälkeen sellaista perhe-eläkettä, jota jälkeen jäänyt aviopuoliso saa, vaikka kansallisessa oikeudessa rekisteröidyllä parisuhteella asetetaan samaa sukupuolta olevat henkilöt vertailukelpoiseen tilanteeseen aviopuolisojen kanssa mainitun perhe-eläkkeen kannalta. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen asiana on tutkia, onko jälkeen jäänyt rekisteröidyn parisuhteen osapuoli vertailukelpoisessa tilanteessa Versorgungsanstalt der deutschen Bühnenin hoitamassa ammatillisessa eläkejärjestelmässä säädettyä perhe-eläkettä saavan aviopuolison kanssa.**

Allekirjoitukset